

Ecologie van het Wonen, koekoeksjong van de Landbouwniversiteit?

J. M. VAN DAM

Selectieve krimp en groei is een moeilijke proces. Niet alleen omdat er een natuurlijke weerstand bestaat tegen inleveren, maar vooral om de manier waarop mensen met elkaars vakgebieden omgaan. Ons raakt het meest, dat oordelen van diegenen, die onbekend zijn met de Ecologie van het Wonen (EW) het soms lijken te winnen van de feiten over de maatschappelijke en de wetenschappelijke betekenis van deze Huishoudwetenschap. Niet alleen in de wandelgangen, maar ook in officiële stukken menen hoge en hooggeleerde heren (sic) te kunnen volstaan met de mededeling dat EW niet past binnen de Landbouwniversiteit (LU), zonder daar enige argumentatie aan toe te voegen. Dat de Huishoudwetenschappen (HHW) al in de vijftiger jaren aan de LU zijn ingesteld en EW vanaf het begin een belangrijk aandachtsveld is geweest wordt gemakkelijk vergeten. Gelukkig zijn er ook andere geluiden te bespeuren.

Leerstoel Ecologie van het Wonen en Verzorgingstechnologie

Het Faculteitsbestuur heeft in de zogenaamde groene brief (beleidsvoornemens met toelichting) voor de aprilvergadering van de Faculteitsraad nog laten weten, dat zij de uniciteit van het vakgebied onderkent. Zij stelt zich ook achter het beleid waarin is voorzien in een leerstoel Ecologie van het Wonen en Verzorgingstechnologie. De leeropdracht van professor H. van Leeuwen is reeds in deze zin geformuleerd. Deze herziening betekent een bewuste versterking van de Verzorgingstechnologie (VT) en zal zeker van invloed zijn op de ontwikkeling van de EW.

Het is overigens niet de bedoeling inhoudelijk met een optelsom EW+VT te volstaan. Er wordt gedacht aan een soort mensomgevingsstudies, waarbij het begrip omge-

ving een zeer ruime betekenis heeft. In het leerstoelenplan 1985 wordt het leergebied omschreven als de studie van de wisselwerking tussen de mens en diens woon- en leefomgeving met inbegrip van de technologische aspecten. Er wordt ook wel gesproken van de leerstoel waar de materiële dimensie van huishoudsystemen centraal staat. Of, anders gezegd, het bestuderen van de betekenis van woonvoorzieningen, consumptiegoederen, nieuwe technologie, etc. voor de verzorgingssituatie van mensen. Over de definiëring van de leerstoel wordt nog verder nagedacht.

Een herdefinitie op leerstoelniveau hoeft niet te betekenen dat de identiteiten EW en VT verdwijnen. Welke aandachtsvelden binnen het vakgebied de nadruk krijgen zal toch vooral moeten worden bepaald door de maatschappelijke relevantie ervan. De HHW zijn er om een wetenschappelijke bijdrage te leveren aan het oplossen van verzorgingsvragen in de samenleving. Het streven EW meer in de Huishoudwetenschappen te integreren komt niet voort uit opportunisme in een periode van bezuinigingen, maar is het gevolg van een ontwikkeling die al geruime tijd aan de gang is. In het verleden is binnen EW veel aandacht besteed aan de kwaliteit van de gebouwde omgeving en de invloed van de gebruiker op het tot stand komen ervan. De actualiteit van nu en voor de toekomst behelst vragen zoals:

- welke woonvoorzieningen moeten getroffen worden om vereenzaming tegen te gaan, de verzorgingsvraag op te vangen van hulpbehoevende huishoudens zoals bejaarden en gehandicapten, de leefsituatie van plattelands-huishoudens – zowel in Nederland als in onderontwikkelde gebieden – te verbeteren, etc.,
- welke consequenties heeft het zorgvuldig omgaan met energie en grondstoffen voor de inrichting van de woonomgeving,
- hoe blijven de woonlasten beheersbaar,,
- hoe ontwikkelt de zelfwerkzaamheid zich,
- etc.

Dit betekent niet dat de gebruikskwaliteit van de gebouwde omgeving niet belangrijk meer gevonden wordt. Deze krijgt wel een andere

plaats in de probleemanalyse. Uit de voorbeelden blijkt ook dat woonecologische en verzorgingstechnologische vragen niet gescheiden worden. Het zal duidelijk zijn dat vernieuwing voortkomt uit maatschappelijke verandering en dat ontwikkeling plaatsvindt, vanuit wat reeds is opgebouwd.

Reacties uit het werkveld

Uit de reacties die we gekregen hebben op ons verzoek om ondersteuning, in onze actie voor het voortbestaan van EW, blijkt duidelijk dat er iets is opgebouwd. Het maatschappelijk en het wetenschappelijk belang wordt onderkend door universiteiten en hogescholen in binnen- en buitenland, consumentenorganisaties, werkgevers van afgestudeerden en andere samenwerkingspartners.

Alle briefschrijvers zijn het er over eens dat de woonecologie iets toevoegt aan de wetenschappelijke traditie op het gebied van het bouwen en wonen. De uniciteit wordt op verschillende manieren aangegeven: "voegt unieke dimensie toe", "substantieel onderdeel van de huishoudwetenschappen", "uniek door integrale benadering", "baanbrekende rol", etc.

De verscheidenheid in reacties wordt bepaald door de plaats van waaruit de verschillende auteurs met EW te maken hebben. Consumentenorganisaties, organisaties van huishoudkundigen en zusterfaculteiten in Duitsland en Engeland leggen de nadruk op het belang voor de HHW als geheel. Zij wijzen op het risico dat met het opheffen van de leerstoel niet alleen EW verdwijnt, maar ook de ontwikkeling van VT wordt bedreigd.

Vooraf voor de Duitse zusterfaculteiten klinkt het opheffen van EW zeer ongeloofwaardig: "unser erstaunen ist grenzenlos". Zij kennen de Wageningsse HHW een leidende rol toe in Europa en zijn van mening dat de vakgroep Wonen en met name professor Van Leeuwen daarin een belangrijke rol hebben gespeeld. Voorts worden diverse argumenten genoemd die het bestaansrecht van het vak nog eens benadrukken; maatschappelijke relevantie, integrale benadering, onmisbaar deel van de HHW, interdisciplinariteit, internationale reputatie. Conclusie: "sie können und dürfen dieses nicht abbauen".

Ook vanuit het HBO wordt de noodzaak van voortbestaan benadrukt. "Indien het vakgebied Ecologie van het Wonen met de toevoeging Verzorgingstechnologie vervalt, zullen we als Nieuwe Lerarenopleidingen de verdere wetenschappelijke uitbouw node missen en in de toekomst aan onze opleidingen geen volledige opgeleide Huishoudwetenschappers kun-

nen benoemen".

Een THW (opleiding voor Toegepaste Huishoudwetenschappen) schrijft: "Door nu de huishoudwetenschappen te ontdoen van een van haar wezenlijke pijlers komt een evenwichtige theorievorming in de toekomst in gevaar". Uitvoering van het voornemen EW op te heffen zou "landelijk het THW-onderwijs direct en ernstig schaden".

In reacties uit het werkveld Volkshuisvesting en van verschillende universiteiten en organisaties die zich vooral met het bouwen en wonen bezighouden is de invalshoek natuurlijk het wonen. Zij hebben te maken met huishoudwetenschappers die gespecialiseerd zijn in de EW en bekend zijn onder de naam woonecoloog. De briefschrijvers zijn het er over eens dat EW een unieke positie inneemt tussen de verschillende wetenschappelijke opleidingen op het gebied van het bouwen en wonen. Deze wordt bepaald door de multidisciplinaire consumentgerichte benadering. Zowel de afgestudeerden als de vakgroep zelf staan in het werkveld goed aangeschreven.

Van verschillende zijden worden de arbeidsmarktperspectieven van huishoudwetenschappers gunstig genoemd. Men verwacht meer vraag in de toekomst, o.a. op het terrein van de volkshuisvesting (in ruime zin).

Al die positieve reacties betekenen voor ons een riem onder het hart. Het is bovendien prettig complimenten te krijgen. Wij zijn ook maar mensen, die een schouderklopje in deze spannende tijden best kunnen gebruiken. Veel belangrijker is dat ons vakgebied door het werkveld wordt gekend en erkend. Ik begrijp nu nog minder waarom velen binnen de Landbouwniversiteit en ook adviseurs van buiten ons zien als een koekekoeksjong, dat uit het nest moet worden gegooid.

Auteur

Ir. J. M. (Hanke) van Dam, vakgroep Wonen, Landbouwniversiteit Wageningen.